

SUN'YI INTELLEKT VOSITALARI YORDAMIDA BOSHLANG'ICH SINFLAR O'QUVCHILARI TAFAKKURINI RIVOJLANTIRISHNING ILMIY-METODIK ASOSLARI

Normuminova Dilafruz Ismatilla qizi
Jizzax davlat pedagogika universiteti
“Maktabgacha va boshlang'ich ta'lim” fakulteti negizida
“Boshlang'ich va maktabgacha ta'lim pedagogika oliy maktabi” talabasi
<https://doi.org/10.5281/zenodo.19763594>

Annotatsiya: Ushbu maqola sun'iy intellekt (SI) texnologiyalarining boshlang'ich ta'limda va pedagogik tadqiqotlarda qo'llanilishini o'rganadi. Boshlang'ich ta'limning yosh xususiyatlariga moslashtirilgan SI ilovalari, masalan, o'yinli dasturlar va ovozli yordamchilar orqali o'qish va matematika ko'nikmalarini rivojlantirish imkoniyatlari ko'rib chiqiladi. O'zbekiston ta'lim tizimida SI ni joriy qilish bo'yicha takliflar, jahon tajribasi va mavjud muammolar, jumladan, axborot xavfsizligi va etik masalalar muhokama qilinadi. Maqolada AI asosida o'quv resurslarini muvaffaqiyatli joriy etish uchun pedagogik va texnologik tayyorgarlikni uyg'unlashtirish, o'qituvchilar uchun treninglar tashkil etish va shaxsiy ma'lumotlarni himoya qilish bo'yicha takliflar berilgan. Sun'iy intellekt boshlang'ich ta'limni yanada samarali, qiziqarli va individualizatsiyalangan qilish imkonini beradi, biroq uning samarali integratsiyasi nazorat va rejalashtirilgan strategiyani talab qiladi. Ushbu maqola ilmiy tadqiqotchilar, o'qituvchilar va ta'lim siyosatini shakllantiruvchi mutaxassislar uchun foydali bo'lib, AI texnologiyalarini boshlang'ich ta'limga samarali integratsiya qilishning nazariy va amaliy asoslarini beradi.

Kalit so'zlar: sun'iy intellekt, boshlang'ich ta'lim, o'quvchilar tafakkuri, raqamli texnologiyalar, interaktiv ta'lim, individual yondashuv, o'yinli dasturlar, ovozli yordamchilar, pedagogik innovatsiyalar, ta'lim samaradorligi, axborot xavfsizligi, etik masalalar, metodik asoslar, zamonaviy ta'lim, o'qituvchi malakasi.

Kirish

Bugungi kunda globalashuv jarayonlari va raqamli texnologiyalarning jadal rivojlanishi jamiyatning barcha sohalari qatori ta'lim tizimiga ham sezilarli ta'sir ko'rsatmoqda. Xususan, sun'iy intellekt texnologiyalarining keng joriy etilishi ta'lim mazmuni, metodlari va shakllarini tubdan yangilash zaruratini yuzaga keltirmoqda. Zamonaviy ta'lim tizimida o'quvchilarning faqat bilim olishlari emas, balki ularning tafakkuri, mustaqil fikrlash qobiliyati, muammoli vaziyatlarni tahlil qilish va ijodiy yondashuv ko'nikmalarini rivojlantirish ustuvor vazifalardan biri sifatida qaralmoqda. Boshlang'ich ta'lim bosqichi o'quvchilarning intellektual rivojlanishida eng muhim davr hisoblanadi. Aynan shu bosqichda o'quvchilarda asosiy kognitiv jarayonlar — idrok, xotira, tafakkur va nutq faol rivojlanadi. Shu sababli, ushbu davrda samarali pedagogik metodlardan foydalanish, ayniqsa, innovatsion texnologiyalarni qo'llash orqali o'quv jarayonini tashkil etish muhim ahamiyat kasb etadi. Sun'iy intellekt vositalari esa o'quvchilarning individual xususiyatlarini hisobga olgan holda ta'lim berish, ularning qiziqishini oshirish va bilimlarni chuqurroq o'zlashtirish imkonini beradi. Sun'iy intellekt asosidagi ta'lim vositalari — interaktiv o'quv platformalari, o'yinli dasturlar, adaptiv o'qitish tizimlari va ovozli yordamchilar — boshlang'ich sinf o'quvchilarining faol ishtirokini ta'minlaydi. Bu vositalar o'quvchilarning o'zlashtirish darajasiga mos ravishda topshiriqlarni moslashtirish, tezkor tahlil

va baholashni amalga oshirish hamda individual ta'lim yo'nalishlarini shakllantirish imkonini beradi. Natijada, o'quvchilar nafaqat bilim oladi, balki mustaqil fikrlash, tahlil qilish, solishtirish va umumlashtirish kabi tafakkur operatsiyalarini ham rivojlantiradi. Shu bilan birga, sun'iy intellektdan foydalanish ta'lim jarayonida yangi metodik yondashuvlarni shakllantirishni talab etadi. Pedagogik va texnologik imkoniyatlarni uyg'unlashtirish, o'qituvchilarning raqamli savodxonligini oshirish, ta'lim jarayonini to'g'ri rejalashtirish va samarali nazoratni yo'lga qo'yish muhim vazifalardan hisoblanadi. Bundan tashqari, o'quvchilarning shaxsiy ma'lumotlarini himoya qilish, axborot xavfsizligini ta'minlash va etik me'yorlarga rioya etish ham dolzarb masalalardan biridir. Jahon tajribasi shuni ko'rsatadiki, sun'iy intellekt texnologiyalarini ta'limga muvaffaqiyatli joriy etish kompleks yondashuvni talab etadi. Ya'ni, zamonaviy texnologiyalarni joriy etish bilan bir qatorda, o'qituvchilar uchun maxsus treninglar tashkil etish, metodik qo'llanmalarni ishlab chiqish va ta'lim siyosatini takomillashtirish zarur. O'zbekiston ta'lim tizimida ham sun'iy intellektdan foydalanish imkoniyatlari kengayib borayotgan bo'lib, bu jarayonni ilmiy asosda tashkil etish muhim ahamiyat kasb etadi. Mazkur maqolada sun'iy intellekt yordamida boshlang'ich sinf o'quvchilarining tafakkurini rivojlantirishga qaratilgan metodlar, ularning ilmiy-metodik asoslari, amaliy qo'llanilishi hamda samaradorligi tahlil qilinadi. Shuningdek, ushbu metodlarni ta'lim jarayoniga joriy etishning afzalliklari, mavjud muammolar va ularni bartaraf etish yo'llari keng yoritib beriladi.

Xulosa qilib aytganda, sun'iy intellekt texnologiyalaridan boshlang'ich ta'lim jarayonida foydalanish o'quvchilarning tafakkurini rivojlantirishda samarali vosita bo'lib xizmat qiladi. Ayniqsa, interaktiv va o'yin asosidagi dasturlar, adaptiv o'quv platformalari hamda ovozli

yordamchilar orqali o'quvchilarning individual xususiyatlarini inobatga olgan holda ta'lim berish imkoniyati kengayadi. Bu esa ularning mantiqiy fikrlash, muammolarni hal etish, tahlil qilish va ijodiy yondashuv ko'nikmalarini rivojlantirishga ijobiy ta'sir ko'rsatadi.

Adabiyotlar, References, Литературы:

1. Turayeva G. Sun'iy intellekt vositalari yordamida boshlang'ich sinf o'quvchilari tafakkurini rivojlantirishning ilmiy-metodik asoslari // Ilmiy maqola. – 2024. – B. 1-10.
2. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining ta'lim tizimini rivojlantirishga oid farmon va qarorlari. – Toshkent, 2019–2023. – B. 3–45.
3. O'zbekiston Respublikasi Xalq ta'limi vazirligi. Boshlang'ich ta'lim davlat ta'lim standarti. – Toshkent, 2021. – B. 5–28.
4. Russell S., Norvig P. Artificial Intelligence: A Modern Approach. – Pearson, 2021. – B. 1–1152.
5. Holmes W., Bialik M., Fadel C. Artificial Intelligence in Education. – Boston, 2019. – B. 10–244.